

ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
Кафедра землеробства і агрохімії ім. В.І. Сазанова

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____ О.В. Міщенко
_____ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Збалансоване використання земельних ресурсів

Полтава
2017/2018 н.р.

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин	90
Кількість кредитів	3
Місце в індивідуальному навчальному плані ЗВО – вибіркова	
Рік навчання (курс)	4-й
Семестр	8-й
Лекції (годин)	16
Практичні заняття (годин)	14
Самостійна робота (годин)	60
Вид підсумкового контролю	залік

2. Заплановані результати навчання

Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомлення студентів з основними проблемами сучасного землекористування; вивчення причин та екологічних наслідків незбалансованого землекористування; оцінка шляхів вирішення екологічних проблем різних видів землекористування.

Основними завданнями вивчення дисципліни є формування об'єктивних знань про сучасний стан земельних ресурсів України, законодавство України щодо охорони земель, причини виникнення екологічних проблем землекористування; набуття практичних навичок з виявлення екологічних наслідків землекористування і пошук оптимальних шляхів їх подолання: збереження і поліпшення природних ландшафтів, відновлення і підвищення родючості ґрунтів, рекультивація порушених земель, захист земель від ерозії, підтоплення, висушування, зсувів, вторинного засолення і заболочення, ущільнення, забруднення промисловими відходами і хімічними речовинами та інших видів деградації, консервація деградованих та малопродуктивних земель.

Компетентності:

загальні:

1. Знання та критичне розуміння предметної області та професійної діяльності.
2. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
3. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня для донесення інформації та власного досвіду.
4. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

5. Здатність працювати в команді, використовуючи навички міжособистісної взаємодії.

6. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

фахові:

1. Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

2. Здатність до оцінки впливу процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю.

3. Здатність до використання основних принципів та складових екологічного управління.

4. Здатність до опанування міжнародного та вітчизняного досвіду вирішення регіональних та транскордонних екологічних проблем.

5. Здатність до участі в управлінні природоохоронними діями та/або екологічними проектами.

Програмні результати навчання:

1. Демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами.

2. Формулювати основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.

3. Компілювати принципи управління, на яких базується система екологічної безпеки.

4. Знати концептуальні основи моніторингу та нормування антропогенного навантаження на довкілля.

5. Розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням інноваційних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду.

6. Демонструвати навички оцінювання непередбачуваних екологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

7. Прогнозувати вплив технологічних процесів та виробництв на навколишнє середовище.

8. Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів.

9. Поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень.

10. Підвищувати професійний рівень шляхом продовження формальної освіти та самоосвіти.

11. Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля із залученням громадськості.

12. Впроваджувати природоохоронні заходи та проекти.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Земельні ресурси як частина природно-ресурсного потенціалу.

Тема 2. Земельний фонд України: структура, сучасний стан.

Тема 3. Оцінка агроекологічного стану земель та нормування антропогенного навантаження.

Тема 4. Процеси деградації ґрунтового покриву на території України.

Тема 5. Функціонально-екологічні принципи збалансованого використання земель в сільськогосподарському виробництві.

Тема 6. Відтворення родючості деградованих земель.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		лекц.	практ.з.	с.р.
Тема 1. Земельні ресурси як частина природно-ресурсного потенціалу	12	2	-	10
Тема 2. Земельний фонд України: структура, сучасний стан	12	2	-	10
Тема 3. Оцінка агроекологічного стану земель та нормування антропогенного навантаження	16	2	4	10
Тема 4. Процеси деградації ґрунтового покриву на території України	18	4	4	10
Тема 5. Функціонально-екологічні принципи збалансованого використання земель в сільськогосподарському виробництві	14	2	2	10
Тема 6. Відтворення родючості деградованих земель	18	4	4	10
Усього годин	90	16	14	60

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Визначення екологічної стабільності земельних ресурсів	2
2.	Оцінка сільськогосподарських земель з використанням агроекологічного методу	2
3.	Визначення ступеню деградації ґрунтів та розробка заходів щодо поліпшення їх властивостей	2
4.	Оцінка рівнів ерозійної деградації ґрунтів	2
5.	Визначення запасів гумусу в ґрунті	2
6.	Вибір та обґрунтування напрямку рекультивації порушених земель	2
7.	Визначення потреби ґрунтів у хімічних мелорантах	2
	Разом	14

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма навчання)
1.	Конституція України і закони як джерела земельного права	5
2.	Відповідальність за порушення законодавства України про охорону земель	5
3.	Екологічні функції лісів	5
4.	Режим використання земель природно-заповідного призначення	5
5.	Обстеження земельних ділянок за окремими показниками	5
6.	Прогноз декальцинації та підкислення ґрунтів	5
7.	Кліматичні та орографічні фактори розвитку водної ерозії	5
8.	Небезпечні наслідки забруднення ґрунтів пестицидами і радіонуклідами	5

9.	Моніторинг земель, що перебувають у кризовому стані	5
10.	Гідротехнічні протиерозійні споруди	5
11.	Біологічний етап рекультивації земель	5
12.	Консервація земель	5
Разом		60

7. Методи та критерії контролю

Одним із обов'язкових елементів навчального процесу є систематичний поточний контроль засвоєння знань та підсумкова оцінка рівня засвоєння навчального матеріалу і вміння використовувати ці знання на практиці.

Контроль за освоєнням дисципліни проводиться постійно і поділяється на 2 види: поточний і підсумковий.

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти **денної** форми навчання здійснюється за видами навчальної роботи:

- виконання лабораторних робіт та їх захист (1-6 балів за 1 лабораторну роботу);
- виконання завдань самостійної (1-4 бали за 1 самостійну роботу);
- виконання контрольної роботи (10 балів за 1 контрольну роботу).

Форма проведення **підсумкового контролю** згідно з робочим та навчальним планом – **залік**.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИДІВ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ

Виконання лабораторних робіт та їх захист (1 лабораторна робота)

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	6-5	Відмінне виконання лабораторної роботи. Здобувачем надана повна відповідь (не менше 90 % потрібної інформації)
Достатній	4	Виконання лабораторної роботи вище середнього рівня. Здобувачем надана достатньо повна відповідь (не менше 82 % потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями
Задовільний	3	Виконання лабораторної роботи з незначною кількістю помилок. Здобувачем надана неповна відповідь (не менше 74% потрібної інформації та незначні помилки)
Низький	2	Виконання лабораторної роботи зі значною кількістю помилок. Здобувачем надана неповна відповідь (не менше 60 % потрібної інформації зі значною кількістю недоліків)
Мінімальний	1	Виконання лабораторної роботи відповідає мінімальним критеріям. Здобувачем надана коротка відповідь із суттєвими помилками (не менше 30 % потрібної інформації)

Виконання завдань самостійної роботи

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	4	Здобувачем надана повна відповідь (не менше 90 % потрібної інформації)
Достатній	3	Здобувачем надана достатньо повна відповідь (не менше 74% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями
Задовільний	2	Здобувачем надана неповна відповідь (не менше 60 % потрібної інформації та незначні помилки)
Низький	1	Здобувачем надана коротка відповідь із суттєвими помилками (не менше 30 % потрібної інформації)

Виконання контрольних робіт та їх захист

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Високий	10-9	Здобувачем надана повна відповідь (не менше 90 % потрібної інформації)
Достатній	8-7	Здобувачем надана достатньо повна відповідь (не менше 82 % потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями
Задовільний	6-5	Здобувачем надана неповна відповідь (не менше 74 % потрібної інформації та незначні помилки)
Низький	4-3	Здобувачем надана неповна відповідь (не менше 60 % потрібної інформації зі значною кількістю недоліків)
Мінімальний	2-1	Здобувачем надана коротка відповідь із суттєвими помилками (не менше 30 % потрібної інформації)

8. Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Види навчальної роботи здобувачів вищої освіти			Разом
	виконання та захист лабораторних робіт	завдання самостійної роботи	контрольна робота	
Тема 1. Земельні ресурси як частина природно-ресурсного потенціалу	-	8	-	8
Тема 2. Земельний фонд України: структура, сучасний стан	-	8	-	8
Тема 3. Оцінка агроекологічного стану земель та нормування антропогенного навантаження	12	8	-	20
Тема 4. Процеси деградації ґрунтового покриву на території України	12	8	-	20
Тема 5. Функціонально-екологічні принципи збалансованого використання земель в сільськогосподарському виробництві	6	8	-	14
Тема 6. Відтворення родючості деградованих земель	12	8	10	30
Разом	42	48	10	100

9. Рекомендована література

Основна

1. Охорона ґрунтів: Навч. посіб. / М.К. Шикула та ін. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2001.- 398 с.
2. Земельний кодекс України / Верховна Рада України. – Закон від 25.10.2001 № 2768-III.
3. Шеремет А.П. Земельне право України: Підручник / А.П. Шеремет. – Чернівці, 2008. – 632 с.
4. Агропочвоведение // В.Д. Муха, Н.И. Картамышев и др. Под ред. В.Д. Мухи.-М.: Колос, 1994. – 528 с.
5. Агроэкология/В.А. Черников, Р.М. Алексахин, А.В. Голубев и др.; Под ред. В.А. Черникова, А.И. Чекереса. – М.: Колос, 2000. – 536 с.
6. Магазинчиков Т.П. Земельный кадастр: Підручник. – Львів: Світ, 1991. – 452 с.
7. Добровольский Г.В., Гришина Л.А. Охрана почв. М: Изд-во Московского университета, 1985. – 224 с.
8. Добровольский Г.В., Никитин Е.Д. Экологические функции почвы. М.- Изд-во Московского университета, 1986. – 137 с.
9. Гнатенко О.Ф. та ін. Ґрунтознавство з основами геології. – К.: Оранта. – 2005. – 648 с.

Додаткова

1. Агроекологія: Навч. посібник/ М.М. Городній, М.К. Шикула та ін.- К.: Вища школа, 1993. – 416 с.
2. Багров М.В., Боков В.О., Черванев І.Г. Землезнавство. – К.: Либідь, 2000. – 462 с.
3. Булигін С.Ю. Формування екологічно сталих агроландшафтів. – Харків: ЧДАУ, 2001. – 116 с.
4. Вилучення з інтенсивного обробітку малопродуктивних земель та їхнє раціональне використання.- К.: «Аграрна наука». – 2000. – 40 с.
5. Влияние леса на окружающую среду / Ханбеков И.И., Недвецкий Н.А., Власюк В.Н. и др.- М.: Лесная промышленность, 1980.- 136 с.
6. Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки».
7. Закон України «Про природно-заповідний фонд України».
8. Концепція сталого розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2005 року / Критерії та індикатори сталого розвитку лісової галузі України. Методичні рекомендації з питань ведення та управління лісовим господарством / За ред. О.І. Фурдичка. – К.: Нора-прінт, 2003. – С. 107–137.
9. Методика агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення/За ред. С.М.Рижука, М.В.Лісового, Д.М.Бенцаровського. – К. – 2004.- 54 с.
10. Методика моніторингу земель, що перебувають у кризовому стані. – Харків, 1998.

11. Миневе В.Г. Химизация земледелия и природная среда. – М.: Агропромиздат, 1990.- 287 с.
12. Родючість ґрунтів: Моніторинг та управління/ За ред.. В.В.Медведєва. – К.: Урожай, 1992. – 246 с.
13. Носко Б.С. та ін. Довідник з агрохімічного та агроекологічного стану ґрунтів України. – К.: Урожай, 1994.- 334 с.
14. Сайко В.Ф. Наукові підходи щодо раціонального землекористування в умовах здійснення аграрної реформи//Вісник аграрної науки. – 2000. – № 5. – С. 5-10.
15. Стан родючості ґрунтів України та прогноз його змін за умов сучасного землеробства / За ред. В.В.Медведєва, М.В.Лісового. – Харків: «ШТРИХ», 2002. – 100 с.
16. Сучасні проблеми управління землями природно-заповідного, оздоровчо-го, рекреаційного та історико-культурного призначення. – Львів: НФО Українські технології, 2002. – 196 с.
17. Трансформація малопродуктивних орних земель та їх використання. Методичні рекомендації / За ред. С.Ю.Булигіна, Ю.В. Думіна. – Х., 2001. – 33 с.

Інформаційні ресурси

1. Земельний кодекс України. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
2. Закон України «Про охорону земель». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-1>
3. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15>
4. Закон України «Про екологічну мережу України». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15>
5. Агроекологічний журнал.
www.nbu.gov.ua/portal/Chem.../texts.html
6. Екологічні проблеми ґрунтів в Україні
www.eco-live.com.ua/.../ekologichni-proble...
7. Охорона ґрунтів від забруднення.
<http://ua.textreferat.com/referat-5124.html>
8. Деградація ґрунтів.
lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/246/6.pdf
9. Рекультивація земель.
textbooks.net.ua/content/view/1239/18/